

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESĪBSARGS

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv

Rīgā

07.04.2011. Nr.1-5/69

Uz 17.03.2011. Nr.1-04/127-pav

**Latvijas Republikas Satversmes tiesas
tiesnesei Kristīnei Krūmai**
Jura Alunāna ielā 1, Rīgā, LV-1010

Par viedokli lietā Nr.2011-01-01

Šā gada 21.martā Tiesībsarga birojā saņemts Jūsu lēmums, ar kuru Latvijas Republikas tiesībsargs (turpmāk – tiesībsargs) atzīts par pieaicināto personu lietā Nr.2011-01-01 „Par Civillikuma 1068.panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105.pantam”. Lēmumā lūgts izteikt viedokli par jautājumiem, kuriem pēc tiesībsarga ieskata varētu būt nozīme lietā Nr.2011-01-01.

Latvijas Republikas Satversmes 105.pants, līdzīgi kā Eiropas Cilvēktiesību un aizsardzības konvencijas Pirmā protokola 1.pants paredz gan īpašuma tiesību netraucētu īstenošanu, gan arī valsts tiesības sabiedrības interesēs ierobežot īpašuma izmantošanu. Īpašuma tiesības var ierobežot, ja ierobežojumi ir attaisnojami, tas ir, ja tie noteikti saskaņā ar likumu, tiem ir leģitīms mērķis un tie ir samērīgi (*sk. Satversmes tiesas 2002.gada 20.maija spriedumu lietā Nr.2002-01-03*).

Civillikuma 1068.panta pirmā daļa noteic, ka rīkoties ar kopīpašuma priekšmetu, kā visumā, tā arī noteiktās atsevišķās daļās, drīkst tikai ar visu kopīpašnieku piekrišanu; bet ja kāds no viņiem rīkojas atsevišķi, tad šī rīcība nevienam nav spēkā, bet arī uzliek pēdējam pienākumu atlīdzināt pārējiem zaudējumus, kas viņiem ar to nodarīti. Pieteikuma iesniedzējas ieskatā, šī norma liedz vienam no kopīpašniekiem sev piederošās nekustamā īpašuma domājamās daļas iznomāt vai celt prasību par zemes nomas līguma noslēgšanu, gūstot no sev piederošā īpašuma – zemes gabala domājamām daļām, ienākumu.

Civillikuma 1068.panta pirmā daļa noteic pienākumu vienam no kopīpašniekiem saņemt pārējo kopīpašnieku piekrišanu rīcībai ar kopīpašuma lietu. Ikviens kopīpašnieks var izlietot savu „absolūtā veto” tiesību, nepiekrītot kādai rīcībai ar kopējo lietu (*Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu*

namu aģentūra, 2002, 254.lpp.). Tādējādi Civillikuma 1068.panta pirmā daļa liedz vienam no kopīpašniekiem rīkoties ar kopējo lietu, tai skaitā iznomājot, bez visu kopīpašnieku piekrišanas. Tā kā tiesības uz īpašumu ietver sevī tiesības rīkoties ar īpašuma priekšmetu, tad šādas rīcības ierobežojumi uzskatāmi par tiesību uz īpašumu ierobežojumu. No minētā arī secināms, ka Civillikuma 1068.panta pirmā daļa ierobežo kopīpašnieka tiesības uz īpašumu.

Pieteikuma iesniedzējai nav šaubu par to, ka pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu. Arī tiesībsarga ieskatā apstrīdētā norma uzskatāma par pieņemtu atbilstošā kārtībā un pietiekami skaidri formulētu, kas nerada šaubas par apstrīdētās normas likumību.

Saeimas atbildes rakstā norādīts, ka īpašnieka varas aprobežojums ar likuma normas palīdzību visupirms noteikts pašu līdzīpašnieku interešu aizsardzības labad un civiltiesiskās apgrozības interesēs. Līdz ar to apstrīdētās normas mērķis ir citu personu tiesību aizsardzība un sabiedrības labklājība. Šādam Saeimas viedoklim var piekrist. Kopīpašuma tiesības nozīmē to, ka ikvienam no lietas īpašniekiem ir kopīpašuma tiesības uz visu lietu un katram atsevišķi – tiesības uz lietas domājamo daļu (*Rozenfelds J. Lietu tiesības. 2., labotais un papildinātais izdevums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2002, 64.lpp.*). Tādējādi rīcība ar kopīpašuma lietu ietekmē visu kopīpašnieku tiesības, un līdz ar to ir saprotams, ka viena no kopīpašniekiem rīcība tiek saskaņota ar pārējiem kopīpašniekiem tāpēc, lai tiktu aizsargātas pārējo kopīpašnieku īpašuma tiesības.

Vērtējot samērīguma principa ievērošanu, ir jāņem vērā tas, ka kopīpašuma institūta vispārīgie noteikumi ir ietverti Civillikuma apakšnodaļā „Īpašuma aprobežojumi”. Tas norāda uz to, ka likumdevējs ir izveidojis kopīpašuma institūtu kā tādu, kurā ir īpaši ierobežojumi, tas ir, kā izņēmumu no īpašuma tiesības regulējošiem vispārīgajiem noteikumiem. Persona, iegūstot kopīpašumā lietu, nevar nerēķināties ar pārējo kopīpašnieku tiesībām tā iemesla dēļ, ka viņiem ir tādas pašas tiesības uz šo lietu. Likumā noteikto īpašuma aprobežojumu dēļ likumdevējs ir noteicis kopīpašnieka tiesības katrā laikā prasīt kopīpašuma dalīšanu.

Juridiskajā literatūrā ir norādīts, ka Civillikuma 1068.panta pirmās daļas noteikumi nav imperatīvas normas, tāpēc kopīpašnieki ar īpašu vienošanos var noteikt, ka (jebkādi vai arī konkrētai) rīcībai ar konkrēto lietu ir pietiekoša arī kopīpašnieku vairākuma piekrišana (*Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 255.lpp.*). Tādējādi apstrīdētā norma nenosaka vienīgo iespējamo kopīpašnieku rīcības modeli attiecībā uz kopīpašuma lietu.

Jāatzīst, ka apstrīdētā norma ir piemērota tam, lai aizsargātu pārējo kopīpašnieku tiesības. Tam, ka pieteikuma iesniedzēja konkrētajā situācijā atsauca uz tā saucamo piespiedu nomas attiecību esamību, nav izšķirošas nozīmes, vērtējot apstrīdētās normas satversmību. Viena kopīpašnieka vēršanās pie daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas īpašniekiem vai tiesā lieki sadrumstalotu nomas līguma slēgšanu, jo lieta, uz kuru šis līgums attiektos, ir viena. Šajā

gadījumā ir jāņem vērā ne tikai kopīpašnieku tiesības, bet arī tiesības uz taisnīgu, efektīvu lietas risinājumu, uz klausot visas ieinteresētās puses.

Pārējo kopīpašnieku tiesību aizsardzībai citus līdzekļus, kas mazāk ierobežotu pieteikuma iesniedzējas tiesības, pieteikuma iesniedzēja nav norādījusi. Arī tiesībsargs šādus līdzekļus, kas tikpat efektīvi aizsargātu pārējo kopīpašnieku tiesības, nesaskata. Ir jānorāda, ka visi kopīpašnieki savās tiesībās ir līdzvērtīgi. Tāpēc atzīt viena no kopīpašniekiem tiesības rīkoties ar lietu vienam pašam nav pamata. Tas varētu radīt pārējiem kopīpašniekiem zaudējumus un tādējādi – nesamērīgu ierobežojumu. Turklāt jānorāda, ka konkrētajā gadījumā pieteikuma iesniedzēja savas tiesības var aizsargāt civilprocesuālā kārtībā.

Ar cieņu,

tiesībsarga pilnvarojumā
vecākā juriskonsulte

V.Slaidiņa

Kukle 67686768